

บทบาทของหน่วยงานรัฐ กับ เขตนิคมการเกษตรข้าว ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กฤษณกร ลิงคมาศ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน่วยงานภาครัฐ ในการดำเนินแผนนิคมข้าวในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ในส่วนของการก่อเกิดและพัฒนาการของนโยบายนิคมข้าว ในช่วงระหว่างปีพุทธศักราช 2553 ถึง 2557 ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานเอกสารการสรุปผลการดำเนินงานของแต่ละปีและเสริมด้วยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการใน

ผลการศึกษา พบว่า กลไกรัฐที่ลงไปสู่พื้นที่เขตนิคมข้าว นครศรีธรรมราชนั้นมีกลไกดังต่อไปนี้ 1) ด้านการบริการเป็นอำนาจที่หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทเป็นอย่างมาก ในการให้การสนับสนุนและส่งเสริมหรือแม้แต่การแก้ไขปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ของนิคมการเกษตรบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในส่วนนี้เป็นไปในเชิงของรัฐที่เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ผลมาจากหน่วยงานรัฐมีทุนทางเศรษฐกิจที่มากกว่าชุมชนทำให้การใช้กลไกในด้านนี้ทำให้ภาครัฐสามารถแทรกแซงอำนาจของชุมชนได้อย่างเต็มที่ 2) ด้านการวางแผนเป็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการวางแผนในหลายระดับทั้งฝ่ายหน่วยงานรัฐ-รัฐและฝ่ายชุมชน-รัฐ เพื่อให้กลไกด้านการวางแผนสามารถที่จะเดินต่อไปได้ รัฐเองจำเป็นต้องกำหนดกรอบใหญ่ๆ ไว้และให้แต่ละส่วนดำเนินกิจกรรมและกำหนดกรอบของกลุ่มตามเป้าหมายของรัฐ 3) ด้านการบังคับบทบาทอำนาจไม่พบ

การทำงานของรัฐในส่วนนี้เนื่องจากรัฐมุ่งเน้นในการพัฒนาเสียมากกว่า 4) ด้านควบคุมเป็นในเรื่องของการใช้อำนาจของหน่วยงานภาครัฐในส่วนของการดำเนินงานสร้างความเป็นธรรมและควบคุมปริมาณของสารเคมีในการผลิต ชุมชนกำหนดกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของสังคม เพื่อเป็นการสร้างการบริหารของกลุ่มเกษตรกรและเป็นการให้อิสระ 5) ด้านอุดมการณ์เป็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่เข้าร่วมอยู่กับกลไกอื่นๆ ของหน่วยงานภาครัฐเป็นอีกกลไกหนึ่งที่ภาครัฐมีการแทรกแซงสังคมได้อย่างสมบูรณ์แบบ

คำสำคัญ : กลไกรัฐด้านบริการ, กลไกรัฐด้านควบคุม, กลไกรัฐด้านวางแผน, กลไกรัฐด้านอุดมการณ์, กลไกรัฐด้านบังคับ

บทนำ

จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นการมุ่งเน้นพัฒนาโดยรัฐในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จึงมีการก่อเกิดรัฐและอำนาจจากกระบวนการทางการพัฒนาอย่างเป็นกลไกที่นับวันจะมีตัวกระทำ ที่มีความสลับซับซ้อนและเพิ่มมากยิ่งขึ้นจากในอดีตที่มีตัวกระทำเพียงสิ่งเดียวคือประชาชนหรือคนในฐานะคนในพื้นที่ เมื่อเกิดการยกระดับการพัฒนาไปสู่การพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ภายใต้ “โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ตามแนวพระราชดำริ” ตัวกระทำที่ตามมาคือ ตัวกระทำที่เรียกกันว่า “รัฐ” หรือ “หน่วยงานภาครัฐ” เพิ่มจำนวนมาก อำนาจรัฐเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน โดยอำนาจรัฐที่กล่าวคือ อำนาจของหน่วยงานราชการที่มาจากประมวลกฎหมายปกครองหรือกฎหมายอื่นๆ ซึ่งอาจจะมาในรูปแบบของแผนโครงการหรือนโยบายต่างที่มีผลต่อชุมชนทั้งผลในเชิงบังคับ ผลในเชิงสนับสนุน เป็นต้น การเข้ามาของหน่วยงานรัฐที่เป็นหน่วยงานที่มีเป้าหมายมีวัตถุประสงค์ของการทำงานอย่างชัดเจน “ตามแนวทางพระราชดำริ” ในการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังดังต่อไปนี้ ในช่วงแรก¹ คือการพัฒนาระบบนิเวศ ช่วงที่สอง คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวนาและประชาชนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง และช่วงที่สาม คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวนาและประชาชนให้ยั่งยืนอย่างแท้จริงโดยการพึ่งพาตนเอง (โดยเริ่มต้นตั้งแต่ 2550 - เป็นต้นไป) โดยแผนพัฒนาให้พื้นที่แปลงนาของชาวนาในเขตลุ่มน้ำปากพนังเป็นเขตนิคมการเกษตร ตามนโยบายของรัฐบาลโดยมีกระทรวงเกษตร

¹ ณรงค์ บุญสวยขวัญ (2551). รายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัย “ตัวชี้วัดทางสังคม การศึกษาสภาวะทางสังคมเศรษฐกิจเพื่อการบริหารจัดการลุ่มน้ำปากพนัง. สำนักการกองทุนสนับสนุนงานวิจัย

บทบาทของหน่วยงานรัฐ กับ เขตนิคมการเกษตรข้าว ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

และสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบ ส่งผลให้เกิดตัวกระทำที่เป็นรัฐลงสู่พื้นที่มากขึ้นการทำงานหรือการใช้อำนาจของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่นั้นเป็นรูปแบบของกลไกรัฐหรือบทบาทของรัฐที่จะสอดคล้องกับรูปแบบของรัฐที่เป็นอยู่ รูปแบบของรัฐที่กล่าวนี้คือรูปแบบของรัฐที่เป็นรัฐนิยม, รัฐสหการ, รัฐพหุนิยมหรือจะเป็นรัฐชนชั้นนำแล้วแล้วมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกลไกรัฐหรือบทบาทรัฐที่ลงไปสู่ในพื้นที่ กลไกรัฐที่ลงไปก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงสภาพพื้นที่และเชิงคุณภาพชีวิตของประชาชน หากแต่ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐด้วยเช่นกัน

ดังนั้นในระยะทศวรรษที่ผ่านมาของการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนังที่จะสร้างคุณภาพชีวิตและการพึ่งพาตนเองในอนาคตเป็นช่วงบทบาทอำนาจรัฐที่เข้ามาสู่พื้นที่เพื่อต้องการให้เกิดการพัฒนาต่อยอดไปสู่เขตพื้นที่นิคมข้าว ซึ่งการเข้ามาของบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานรัฐดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่สุดเสี่ยงต่อผลกระทบที่ไม่คาดหวังของประชาชน และความล้มเหลวของการพัฒนาที่จะเกิดจากการซ้อนทับทางอำนาจระหว่าง รัฐ - อำนาจทางสังคม สังคม หรือ อำนาจรัฐต่ออำนาจรัฐเอง ดังนั้น การศึกษาบทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาสู่การอธิบายกรอบของการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานและคิดพิจารณาถึงรูปแบบของกิจกรรม โครงการหรือกระบวนการต่างๆ ที่จะนำไปสู่การใช้อำนาจรัฐของแต่ละหน่วยงานในพื้นที่พัฒนาพิเศษแห่งนี้

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินแผนนิคมข้าวในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ในช่วงระหว่างปีพุทธศักราช 2553 ถึง 2557

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินแผนนิคมข้าวในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ในส่วนของการก่อเกิดและพัฒนาการของนโยบายนิคมข้าว ในช่วงระหว่างปีพุทธศักราช 2553 ถึง 2557 ซึ่งใช้แนวคิดของนักวิชาการสามท่านด้วยกัน อันได้แก่ แนวคิดของ ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, อนุสรณ์ ลิ้มมณี และ รงค์ บุญสวยขวัญ ที่ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับบทบาทอำนาจรัฐและกลไกรัฐ

นำมาเป็นกรอบแนวคิดของงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1) กลไกรัฐด้านการบริการสังคมหรือบทบาทรัฐในด้านสังคม (social provision) เป็นการแสดงออกของภาครัฐในการให้บริการในด้านต่างแก่สังคม ในรูปแบบของการให้บริการด้านการศึกษา สาธารณสุข การประกันสังคมและรัฐสวัสดิการต่างๆ ในการให้บริการในเช่นนี้ในบางส่วนรัฐก็มองให้เอกชนเป็นผู้ดูแล อาทิเช่น การให้บริการเรื่องของเงินทุน แต่ในส่วนที่เป็นเรื่องที่เอกชนไม่สามารถให้บริการแก่สังคมได้ภาครัฐเอกชนจะเป็นผู้ให้บริการแก่สังคมแทน 2) กลไกรัฐในด้านการบังคับหรือบทบาทรัฐในการบังคับใช้กฎหมาย รัฐมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือกลไกในที่เป็นตัวไกล่เกลี่ยและลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนทางสังคม ซึ่งกลไกอำนาจของรัฐในด้านการบังคับเป็นกลไกที่มีตัวบทกฎหมายรองรับการกระทำดังกล่าวของรัฐหรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำตามที่ตัวกฎหมายกำหนดหรือเป็นคำสั่งทางปกครองที่สามารถกำหนดให้ประชาชนทำตามคำสั่งโดยจะเป็นไปในเชิงของการบังคับตามตัวบทกฎหมาย กลไกบังคับของรัฐเช่นนี้เป็นกลไกที่มีการวางบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน 3) กลไกรัฐด้านการควบคุม ไม่ให้มีอะไรมากขึ้นสินค้าบางประเภทควบคุมสินค้า ส่งเสริมให้คนปลูกข้าว เรียนหนังสือ หรือทำตามรูปแบบนโยบายของภาครัฐ ยิ่งสังคมเป็นแบบทุนนิยมหน้าที่ในการควบคุมส่งเสริมก็จะมากยิ่งขึ้น มีบทบาทมากขึ้นหน่วยงานที่จะเกิดขึ้นตามมาในการใช้อำนาจของรัฐในการทำหน้าที่ควบคุม ก็จะเกิดมากทำให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชนมากขึ้นอีกด้วย ทำให้แบบแผนที่สูงส่งสังคมก็มีมากขึ้น 4) กลไกรัฐในการวางแผนงานหรือกลไกด้านของการบริหารงาน เป็นกลไกในการวางแผนล่วงหน้าของรัฐในการดำเนินงานต่างๆ อาทิเช่น การวางแผนการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นนิคมข้าว การวางแผนพัฒนากิจกรรมต่างๆ เพื่อรองรับการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรในพื้นที่ และการวางแผนพัฒนาระบบการจัดสรรน้ำในเขตพื้นที่นิคม 5) กลไกรัฐเชิงอุดมการณ์หรือกลไกรัฐในด้านการบูรณาการ ซึ่งจะทำหน้าที่หล่อหลอมความคิด-ความเชื่อของคนในสังคม เช่น ข่าวสาร สื่อมวลชนหรือสื่อต่างๆ พวกนี้เป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐที่ทำหน้าที่ในการสร้างอุดมการณ์ หน่วยงานหรือสถาบันเหล่านั้นจะสร้างความเห็นเดียวหรือแบบแผนของสังคมที่รัฐจะต้องการให้ดำรงอยู่ การผลิตอุดมการณ์ของรัฐในรูปแบบของการผลิตซ้ำที่จะให้คนอยู่ในรูปแบบการปกครองหรือรูปแบบของรัฐที่ต้องการให้ประชาชนอยู่ภายใต้ อีกทั้งรูปแบบของกลไกเชิงอุดมการณ์นี้เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้กลไกรัฐด้านอื่นๆ เข้าไปแทรกสังคมได้ง่ายขึ้น

บทบาทของหน่วยงานรัฐ กับ เขตนิคมการเกษตรข้าว ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นครั้งนี้ทางผู้วิจัยได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) รายงานผลการดำเนินงานในเขตพื้นที่นิคมข้าวนครศรีธรรมราชและแบบการสัมภาษณ์ (Interview) ที่เป็นคำถามเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของหน่วยงานภาครัฐทั้งห้าด้านตามกรอบแนวคิดที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ข้อมูลโดยการวิเคราะห์จากเอกสารการสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละปีของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่นิคมข้าว พร้อมทั้งการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในเขตพื้นที่นิคมข้าวที่เป็นรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกและการบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์โดยใช้เครื่องอัดเสียงเพื่อนำเทปเสียงที่ได้บันทึกไว้มาถอดความภายหลังจากการสนทนา การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำข้อมูลจากเอกสารการสรุปผลการดำเนินงานในเขตพื้นที่นิคมข้าวนครศรีธรรมราชแต่ละช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ถึง พ.ศ. 2557 และข้อมูลจากการตอบคำถามในแบบสัมภาษณ์มาประกอบกับเพื่อเขียนในแบบพรรณนาความในงานวิจัย

ผลการวิจัย

1. กลไกรัฐด้านการบังคับ

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และการศึกษาจากเอกสารการสรุปผลการดำเนินงานในเขตพื้นที่นิคมข้าวนครศรีธรรมราช พบการใช้กลไกของรัฐในด้านการบังคับในแต่ละหน่วยงานที่มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งจะพบการใช้กลไกของรัฐในเชิงบังคับได้น้อยมาก เนื่องแต่กลับพบการร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐและภาคสังคมที่เป็นในเรื่องของการให้ความร่วมมือในการสร้างกฎเกณฑ์มาบังคับใช้กับการดำเนินงานและการดำเนินการผลิตของเกษตรกรโดยใช้ในเชิงของอำนาจความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในสังคม ที่มาบังคับใช้กับเกษตรกรภายในกลุ่มที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกภายในกลุ่มโดยภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนในเรื่องของอำนาจการจัดการกลุ่มในการสนับสนุนผลประโยชน์นี้ให้ผู้นำสามารถที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ให้ใช้ได้กับสมาชิก การใช้อำนาจของภาครัฐในด้านนี้ที่เป็นไปในทางอ้อมมากกว่าทางตรงนั้น อาจจะเป็นเพราะว่าบริบทของการทำงานและภารกิจของหน่วยงานที่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจในเชิงบังคับโดยตรง แต่เป็นเพียงหน่วยงานของภาครัฐที่ลงมาสู่ชุมชนและต้องการเข้ามาจัดการกับกระบวนการการทำงานของประชาชน จากการใช้อำนาจของภาครัฐในส่วนนี้จะเห็นได้ว่าเป็นการใช้อำนาจของภาครัฐผ่านทางภาคสังคมที่เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ตามเป้าหมายของหน่วยงานภาครัฐที่ลงมาให้อำนาจในชุมชน ในช่วงต้นที่กล่าวมา

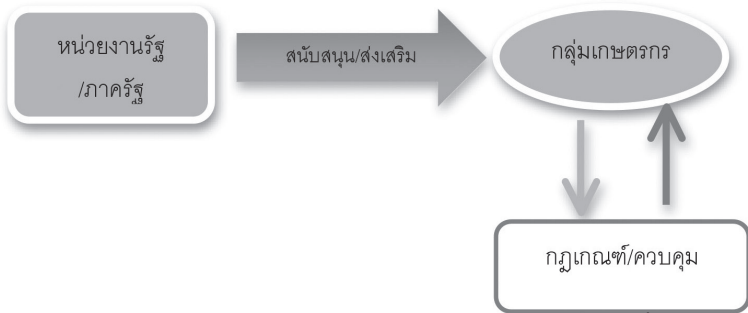
นั้นสามารถมองเห็นให้เห็นในประเด็นเรื่องของรูปแบบการใช้อำนาจของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นรูปแบบของการใช้อำนาจผ่านทางความสัมพันธ์ของชุมชนหรืออำนาจของสังคม ที่รัฐจะไม่สามารถที่จะให้อำนาจได้โดยตรงแต่ต้องเป็นการพึ่งพาอำนาจของสังคมเข้ามาช่วยในการดำเนินกลไกของรัฐให้เป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ในบางข้อกำหนดของกลุ่มเป็นความต้องการของภาครัฐที่ลงไปสู่กลุ่มหรือการจัดการกลุ่มในบางเรื่องจะต้องมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาจัดการ ประเด็นที่สองการใช้อำนาจของหน่วยงานภาครัฐในเรื่องของกลไกบังคับนั้นเป็นที่น่าสังเกตว่า หน่วยงานภาครัฐที่ลงมามีบทบาทในเขตพื้นที่นิคมข้าว นครศรีธรรมราชนั้นเป็นหน่วยงานที่ไม่ได้เป็นผู้ใช้กลไกด้านนี้โดยตรง ดังนั้น จึงส่งผลให้การใช้อำนาจทางด้านนี้ไม่ถูกปรากฏในเขตนิคมข้าว

2. กลไกรัฐด้านควบคุม

จากการลงพื้นที่ในเขตพื้นที่นิคมข้าวการใช้อำนาจของหน่วยงานภาครัฐในด้าน การควบคุมเป็นการใช้อำนาจที่มีความหลากหลาย ทั้งในเชิงของกิจกรรมที่เป็นรูปแบบของการส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตที่สามารถช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมีหรือสารเคมีได้ ซึ่งการใช้บทบาทในด้านการควบคุมโดยการส่งเสริมนั้นพบในส่วนของหน่วยงานอย่าง เช่น พัฒนาที่ดิน, สำนักงานเกษตร, ศูนย์วิจัยข้าวและหน่วยงานอื่น เป็นต้น ที่มีกิจกรรมทั้งการส่งเสริมและการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากการใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตมาเป็นการใช้สารอินทรีย์ในการผลิต เป็นการควบคุมการใช้สารเคมีที่ได้ผลมากที่สุดและเป็นการควบคุมในรูปแบบของการค่อยเป็นค่อยไป เป็นเรื่องของการถ่ายทอดเทคโนโลยีในทางของการสร้างสิ่งแปลกใหม่แทนที่สิ่งเดิมๆ ในการทำการเกษตรของชาวนา การสรุปและแสดงออกให้เห็นเป็นประเด็นของแต่ละหน่วยงานหรือแต่ละรูปแบบของการดำเนินกิจกรรม ประเด็นแรกกลไกควบคุมของรัฐออกแบบมาเพื่อเป็นการควบคุมปริมาณหรือควบคุมการใช้งานของทรัพยากรในอำนาจส่วนนี้รัฐเป็นผู้มีอำนาจในการออกข้อตกลงให้สังคมปฏิบัติตาม โดยที่รัฐเป็นผู้ดูแลหรือผู้ควบคุมอยู่เบื้องหลังการทำงานนั้น ซึ่งในเขตนิคมข้าวการจัดการกลไกการควบคุมที่เด่นชัดจะพบเห็นได้สองอย่างอย่างแรกคือ การควบคุมปริมาณการใช้น้ำเป็นการควบคุมโดยการตั้งรอบเวรจ่ายน้ำจากหน่วยงานชลประทานมาสู่แปลงโดยมีลักษณะล็อกหรือคลองชลประทาน ซึ่งรัฐจะต้องร่วมมือกับประชาชนในการควบคุมโดยให้ชุมชนเป็นผู้ตั้งกฎ และดูแลให้คนในชุมชนดำเนินตามกฎที่ตั้งเอาไว้โดยหน่วยงานรัฐจะเป็นผู้ควบคุมสนับสนุนอยู่เบื้องหลังการดำเนินการทั้งหมด

บทบาทของหน่วยงานรัฐ กับ เขตนิคมการเกษตรข้าว ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

อย่างที่สองคือ การควบคุมการใช้สารเคมีในนาข้าว การควบคุมสารเคมีในนาข้าวนี้รัฐไม่สามารถที่จะดำเนินการควบคุมได้อย่างเต็มที่ที่เป็นเพียงผู้ให้การส่งเสริมการผลิตแบบพึ่งพาสารอินทรีย์เท่านั้น แต่มีบางส่วนที่หน่วยงานภาครัฐพยายามที่จะสร้างความคิดในเรื่องของกลุ่มอินทรีย์ที่ให้การสนับสนุนในหลายๆ เรื่อง ทั้งเรื่องของเครื่องมือและเงินทุน โดยหวังเพื่อให้กลุ่มหรือรูปแบบของกลุ่มเป็นตัวควบคุมการใช้สารเคมีกับสมาชิกและเกษตรกรโดยรอบข้าง การดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของกลุ่มเช่นนี้เป็นการที่ภาครัฐใช้พลังอำนาจของสังคมเข้าจัดการแทนตนเองในเรื่องของการควบคุมเป็นรูปแบบของการพึ่งพาอำนาจสังคมหรือความสัมพันธ์ทางสังคม เราจะพบบ่อยในการจัดการในเชิงของกลุ่มที่ภาครัฐเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงต่างๆ อาทิเช่น กลุ่มเยาวชนต้านยาเสพติดหรือชุมชนสีขาว เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของกลไกรัฐที่คอยดูแลและเคลื่อนไหวในพื้นที่ของสังคม โดยที่สังคมเป็นเครื่องมือให้กับภาครัฐ

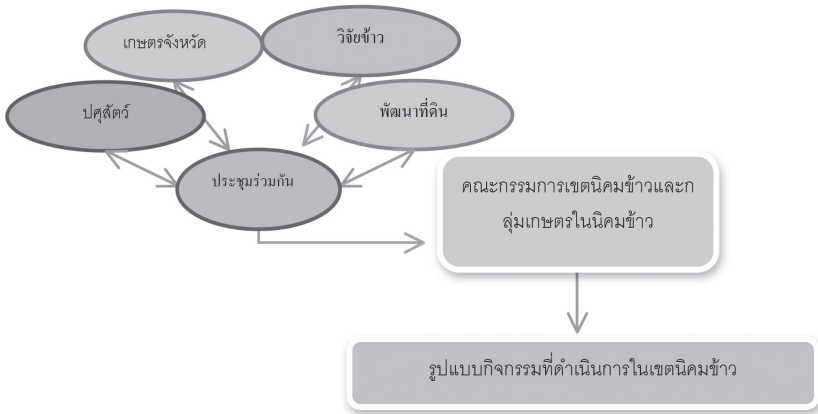

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการทำงานของกลไกควบคุมที่ลงสู่พื้นที่

3. กลไกรัฐด้านการวางแผน

การทำงานของหน่วยงานภาครัฐในเขตพื้นที่นิคมข้าวนครศรีธรรมราชนั้นเป็นการดำเนินงานเชิงของการบูรณาการกันระหว่างหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในส่วนนี้จากการลงพื้นที่สนทนากับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานต่างๆ พบว่าการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละปีนั้นจะต้องมีการวางแผนกันในคณะกรรมการระดับจังหวัดก่อน เพื่อตั้งกรอบการทำงานและเป้าหมายของโครงการในแต่ละปีให้ชัดเจน การวางแผนในระดับหน่วยงานภาครัฐแล้วนั้นการวางแผนในระดับหน่วยงานก็จำเป็นต้องมีการดำเนินการส่วนหนึ่งเพื่อที่จะกำหนดกิจกรรมการทำงานในพื้นที่ พร้อมทั้งการวางแผนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชนที่เป็นการวางแผนเพื่อทราบถึง

ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ร่วมไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด ทั้งสามระดับ เป็นกลไกรัฐด้านการวางแผนงานในภาพรวมแต่การดำเนินงานในส่วนของรัฐในส่วนย่อย เพื่อที่จะให้การทำงานเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์นั้น การดำเนินงานในส่วนย่อยก็สำคัญ นั่นคือ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมวางแผนงานกับกลุ่มของเกษตรกรที่อยู่แยกย่อยออกไปในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากในเขตนิคมข้าวครอบคลุมทั้งสองตำบล บริบททางสิ่งแวดล้อมก็จะมีแตกต่างกัน ไปในแต่ละพื้นที่ส่งผลให้การวางแผนจึงต้องมีความแตกต่างกันไป กลไกของรัฐ ในการวางแผน ในเขตพื้นที่นิคมข้าวนั้นจึงมีการวางแผนในหลายระดับทั้งระดับจังหวัด, ระดับหน่วยงาน, และระดับหน่วยงานภาครัฐกับกลุ่มในชุมชนเพื่อที่จะดำเนินงานและกิจกรรมในท้องถิ่น ดังนั้น จึงอาจจะสรุปได้ว่ากลไกการวางแผนของรัฐเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญ ในการ ทำงานแต่ก็ไม่ได้เป็นกลไกที่มีอำนาจในการกำหนดอะไรเพียงแต่เป็นกลไกที่สามารถขยาย ครอบคลุมและปรับเปลี่ยนตามแนวทางของการดำเนินกิจกรรมและบริบททางสังคมนั้นๆ

ภาพที่ 2 แสดงกลไกวางแผนที่ลงสู่พื้นที่นิคมข้าว

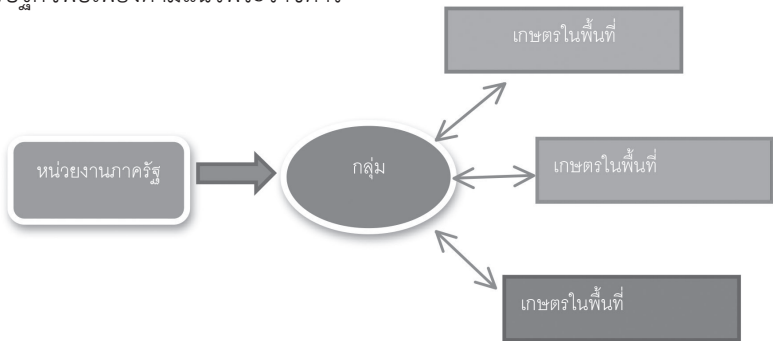
จากแผนภาพที่แสดงอยู่ด้านบนนั้นเป็นเรื่องของการดำเนินงานของหน่วยงาน ภาครัฐนั้นเป็นเรื่องของกระบวนการในการวางแผนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐนั้น ดำเนินในเชิงอย่างทีกล่าวมาแล้วนั้น เนื่องด้วยจากการทำงานของหน่วยงานภาครัฐนั้น เป็นในเชิงของการบูรณาการที่สร้างความร่วมมือซึ่งกันและส่งผลให้จำเป็นต้องมีการประชุม กำหนดแผนการดำเนินงานเพื่อเป็นการกำหนดกรอบของกิจกรรมในการดำเนินงานให้ไป ทางเดียวกันและการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่พร้อมทั้งหาทางออกของปัญหา

บทบาทของหน่วยงานรัฐ กับ เขตนิคมการเกษตรข้าว ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

โดยการวางแผนในการดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆ ที่จะสามารถทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาไปได้ ด้วยเนื่องจากในเขตพื้นที่นิคมข้าวนั้นเป็นรูปแบบของการทำงานอย่างการบูรณาการกัน ในหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐที่มีหลายหน่วยงานและภาคประชาสังคมที่มีหลายกลุ่ม เข้ามา มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ดังนั้น การดำเนินกลไกของการวางแผนจึงมีส่วนสำคัญ ในการทำงานของพื้นที่นิคมข้าว

4. กลไกรัฐด้านอุดมการณ์

ในการลงพื้นที่ พบว่า การดำเนินงานในเขตพื้นที่นิคมข้าวของจังหวัด นครศรีธรรมราชในเชิงอุดมการณ์ที่ผลเป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐเข้าไปในรูปแบบของ การอบรมการสอนใส่ชุดความคิดเปลี่ยนแนววิธีการคิดออกไปในการทำอย่างแต่ก่อนทั้งใน เรื่องของกระบวนการและเรื่องของความคิด ในเรื่องของการจัดตั้งกลุ่มแนวคิดทางการตลาด ต่างๆ ทั้งนี้การสร้างแนวคิดเช่นนี้ให้เกิดขึ้นจะส่งผลไปถึงการดำเนินงานในกลไก ด้านอื่นๆ ของหน่วยงานภาครัฐได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ซึ่งกล่าวได้ว่ากลไกด้านอุดมการณ์ของ หน่วยงานภาครัฐเป็นการใช้อำนาจของรัฐเพื่อการเสริมสร้างอำนาจและอำนวยความสะดวก ให้แก่กลไกอื่นๆ ในการแทรกแซงเข้าไปสู่ในชุมชนได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้การดำเนินงานของกลไกรัฐ ในเชิงอุดมการณ์นั้นจะไปพร้อมกันกับรูปแบบการให้บริการด้านความรู้แก่เกษตรกร ซึ่งจะ เป็นรูปแบบของการทำงานที่ใส่หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นทั้งเรื่องของการทำนา อย่างเป็นกระบวนการ, การวางแผนการทำงานและการเรียนรู้การเพาะปลูกตามฤดูกาล สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความคิดลระบบของการผลิตจากอดีต มาเป็นปัจจุบันที่สามารถปรับเปลี่ยนและลดต้นทุนให้ตรงตามรูปแบบการเกษตรแบบ วิธีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

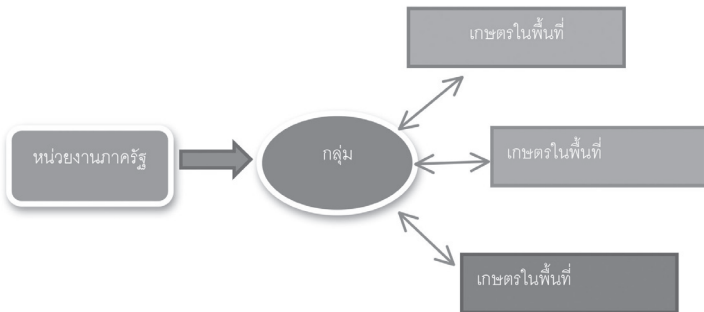

ภาพที่ 3 กลไกด้านอุดมการณ์ที่ลงไปสู่พื้นที่เขตนิคมข้าว

จากภาพการทำงานของกลไกด้านอุดมการณ์นั้นเป็นเรื่องของการอบรมความรู้หรือองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐไปสู่กลุ่มเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้าน พร้อมทั้งการส่งเสริมให้มีการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม หากเมื่อกลุ่มนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติแล้วนั้นการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจะลงไปอย่างต่อเนื่องทั้งการตรวจติดตามผลการดำเนินงาน อย่างเช่น กรมข้าวที่ติดตามผลการเพาะปลูกข้าวหลังจากสนับสนุนพันธุ์ข้าวให้กับสมาชิกผู้เข้าอบรม

5. กลไกด้านการให้บริการ

จากลงพื้นที่การเข้ามาของหน่วยงานภาครัฐที่แสดงให้เห็นแล้วนั้น ในเรื่องของการให้บริการทั้งในด้านของการสนับสนุนเรื่องเครื่องไม้เครื่องมือในการผลิต เรื่องของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความรู้แก่เกษตรกรและการเข้ามาปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐานของเขตพื้นที่นั้นคือโดยเฉพาะเรื่องของการวางระบบการระบายน้ำที่ตอบสนองการผลิตข้าวได้ตลอดทั้งปี แต่ภายใต้การสนับสนุนเรื่องราวต่างกลไกของหน่วยงานภาครัฐดำเนินการรอบของกลุ่มเกษตรกรภายในชุมชน ซึ่งเป็นในรูปแบบของเงื่อนไขการดำเนินงานดังภาพที่จะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการลงสู่ชุมชนของหน่วยงานภาครัฐ

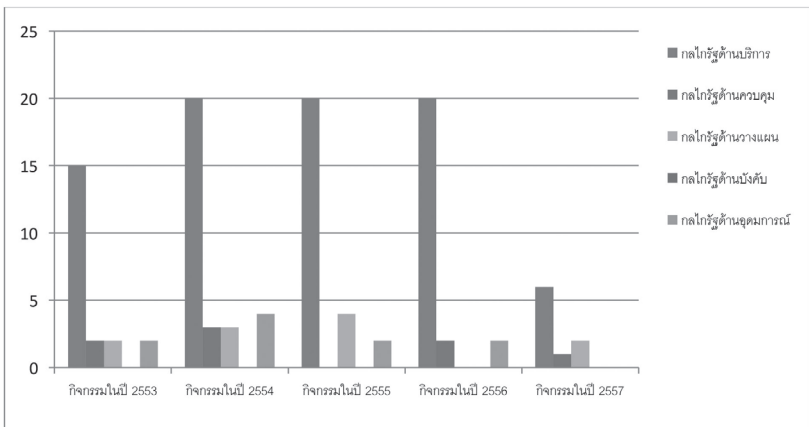
ภาพที่ 4 กลไกการบริการของรัฐที่ลงสู่พื้นที่

จากแผนภาพด้านบนเป็นการแสดงรูปแบบของการเข้ามาของหน่วยงานภาครัฐที่ใช้รูปแบบของการจัดตั้งกลุ่มของเกษตรกรเพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐกับเกษตรกรในพื้นที่นั้นคือข้าว เพื่อความสะดวกของการดำเนินงาน จากแผนภาพเราจะเห็นขั้นตอนของการดำเนินงานผ่านกลุ่มโดยหน่วยงานภาครัฐซึ่งนำโดยเจ้าหน้าที่ของ

บทบาทของหน่วยงานรัฐ กับ เทคนิคการเกษตรข้าว ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

หน่วยงานติดต่อผู้นำชุมชนและเกษตรกรที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านมาดำเนินการในการจัดตั้งกลุ่ม ซึ่งภายในกลุ่มจะประกอบไปด้วยคณะกรรมการต่างๆ ที่สามารถจะดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มให้เป็นไปตามเป้าหมายของหน่วยงานภาครัฐกำหนดไว้ โดยที่ภาครัฐนั้นจะเป็นผู้สนับสนุนอุปกรณ์และสิ่งต่างๆ ที่กลุ่มเกษตรกรนั้นต้องการ อาทิเช่น สำนักงานปศุสัตว์ที่สนับสนุนพันธุ์โคและพันธุ์สัตว์ต่างๆ ผ่านทางกลุ่มของเกษตรกรซึ่งในการสนับสนุนนั้นทางกลุ่มจะเป็นผู้ตั้งเงื่อนไขขึ้น โดยที่เงื่อนไขนั้นเป็นเงื่อนไขของหน่วยงานภาครัฐเพียงแต่หน่วยงานภาครัฐใช้บทบาทอำนาจของตนเองผ่านทางกลุ่มเกษตรกรโดยการให้การสนับสนุนสิ่งของสร้างฐานอำนาจให้แก่กลุ่ม และเป็นการสร้างบทบาทให้แก่กลุ่มในการจัดการตนเอง ซึ่งในประเด็นนี้จะไปตรงกับแนวทางของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องการให้เกิดการบริหารจัดการตนเองภายในชุมชนแต่อย่างไรก็ตามแม้จะเป็นในรูปแบบของกาบริหารจัดการแต่หน่วยงานภาครัฐก็ยังคงลงมามีบทบาทอำนาจมาในพื้นที่เขตนิคมข้าว

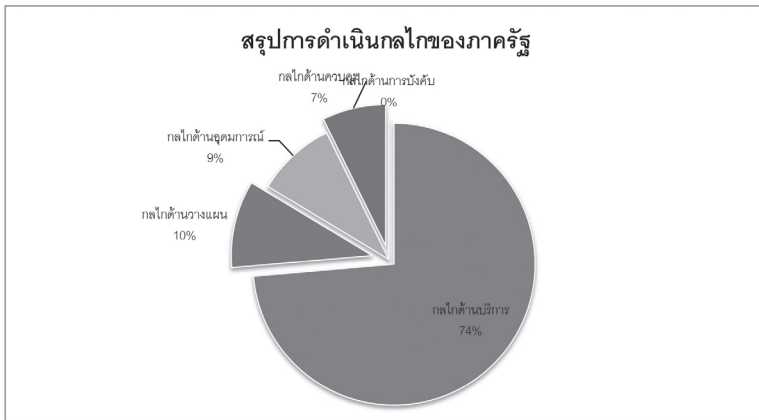
จากตารางสรุปผลการดำเนินงานในช่วงแต่ละช่วงปีที่เป็นการจำแนกแยกของเป็นกลไกรัฐและบทบาทรัฐในแต่ละด้าน (ตารางในบทที่ 4)

ภาพที่ 5 สรุปกลไกของหน่วยงานภาครัฐที่ลงไปในพื้นที่เขตนิคมข้าว นครศรีธรรมราช

ในตารางการสรุปเป็นที่น่าสนใจที่กล่าวถึงกลไกการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่ใช้มากที่สุดเป็นกลไกด้านการให้บริการในของทุกช่วงปี แต่อีกสิ่งหนึ่งคือ การทำงานของหน่วยงาน

ภาครัฐหรือบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่แสดงออกมานั้นมีจำนวนมากในช่วงปี 2554 - 2556 ซึ่งหลังจากช่วงนั้นการดำเนินงานมีน้อย ส่วนหนึ่งจากบทสัมภาษณ์ พบว่า การดำเนินงานขึ้นอยู่กับงบประมาณและการใส่ใจตัวนโยบายของรัฐบาลส่วนกลางอีกทั้งการให้ความร่วมมือของเกษตรกรในพื้นที่และผลสำเร็จของกิจกรรมต่างๆ ซึ่งส่งผลให้เห็นได้ว่าหากการดำเนินงานขาดช่วงขาดตอนจะส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อโครงการและงบประมาณที่ลงทุนไป

ภาพที่ 6 สรุปกลไกหน่วยงานภาครัฐที่ลงไปในเขตพื้นที่นิคมข้าว นครศรีธรรมราช ตั้งแต่ ปี 2553 ถึง 2557

จากแผนภูมิแสดงกลไกของหน่วยงานภาครัฐที่ลงไปในพื้นที่นิคมข้าว นครศรีธรรมราชนั้นแสดงให้เห็นว่ากลไกด้านการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐถูกใช้อย่างมาก ซึ่งอาจจะตีความได้ว่ารับเป็นหน่วยงานที่มีทุนทางเศรษฐกิจที่มากกว่าภาคสังคมจึงส่งผลให้รัฐจะต้องเป็นผู้ดำเนินการในการให้บริการในการจัดหาแหล่งความรู้และแหล่งทุนในการผลิตมาให้แก่สังคม อีกทั้งรัฐยังมีความพร้อมในทุกๆ ด้านที่จะสามารถในการสนับสนุนสังคมในการดำเนินกิจกรรม โดยผ่านทางกลไกด้านการบริการ รองลงมาคือกลไกด้านอุดมการณ์และการวางแผนที่เป็นกลไกในการสร้างหรือคอยสนับสนุนให้กลไกอื่นของหน่วยงานภาครัฐสามารถที่จะดำเนินต่อไปได้ ในส่วนกลไกด้านการควบคุมและบังคับนั้นจากการสรุป พบว่า ไม่พบบทบาทของภาครัฐในการใช้กลไกด้านการบังคับในพื้นที่นิคมข้าวเลย แต่กลับพบกลไกด้านการควบคุมมากกว่าซึ่งเป็นกลไกที่มีความอ่อนตัวมากกว่า

บทบาทของหน่วยงานรัฐ กับ เขตนิคมการเกษตรข้าว ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐที่ลงไปในพื้นที่นิคมข้าวนั้นจะต้องทำงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกรที่เป็นภาคสังคม ดังนั้น จึงพยายามส่งเสริมให้ภาคสังคมสามารถที่จะบริหารจัดการตนเอง บวกกับต้องการให้เกิดการอ่อนตัวของการทำงานในพื้นที่เพื่อที่จะสามารถให้กลุ่มทางสังคมทำงานได้อย่างอิสระ

อภิปรายผล

1. **ด้านการบริการ**ในเขตพื้นที่นิคมข้าว นครศรีธรรมราชของหน่วยงานภาครัฐ อำนาจรัฐในเชิงนี้เป็นอำนาจที่หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทเป็นอย่างมากในการให้การสนับสนุนและส่งเสริมหรือแม้แต่การแก้ไขปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ของนิคมการเกษตร โดยมีทั้งมาจากการวางแผนตามนโยบายของหน่วยงานรัฐหรือมาจากการเรียกร้องของชุมชนที่เป็นภาคของสังคมเองก็ตาม ซึ่งเป็นผลมาจากหน่วยงานรัฐมีทุนทางเศรษฐกิจที่มากกว่าชุมชน ทำให้การใช้กลไกในด้านนี้ทำให้ภาครัฐสามารถแทรกแซงอำนาจของชุมชนได้อย่างเต็มที่ กิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐที่แสดงออกมาจากพื้นที่เขตนิคมการเกษตรข้าวนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ อนุสรณ์ ลิ้มฉวี ที่กล่าวถึงเรื่องของรัฐที่เน้นบทบาทในเรื่องของการพัฒนา ซึ่งรัฐจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการวางโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (economic and social infrastructures) รวมไปถึงเรื่องของการให้เงินอุดหนุนแก่ชุมชน เป็นอำนาจที่รัฐลงไปแล้วชุมชนไม่สามารถเข้ามาแทรกการใช้อำนาจของภาครัฐหรือหน่วยงานรัฐได้ และเป็นกลไกที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนกลไกอื่นๆ อาทิเช่น การใช้การสนับสนุนในกลไกของการควบคุมหรือใช้กลไกด้านการให้บริการความรู้ควบคู่ไปกับกลไกด้านการสร้างอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นในชุมชน

2. **ด้านการวางแผน**ของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่นิคมข้าว นครศรีธรรมราช นั้นเป็นบทบาทที่หน่วยงานภาครัฐใช้การวางแผนในหลายระดับ ทั้งฝ่ายหน่วยงานรัฐ - รัฐ และฝ่ายชุมชน - รัฐ เพื่อให้กลไกของรัฐในด้านการวางแผนสามารถที่จะเดินต่อไปได้ รัฐเองจำเป็นต้องกำหนดกรอบใหญ่ๆ ไว้เพื่อให้แต่ละส่วนดำเนินกิจกรรมและกำหนดกรอบของกลุ่มตามเป้าหมายที่รัฐกำหนด ซึ่งในการดำเนินงานเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการร่วมมือของทั้งสองฝ่าย แต่ภายใต้การร่วมมืออำนาจของรัฐที่ลงไปแทรกแซงการกำหนดกรอบของชุมชนหรือกลุ่มเกษตรกร ซึ่งทำให้กลไกการวางแผนอำนาจกระจายตัวเป็นการแตกกลุ่มอำนาจไม่ได้กระจุกตัวกันอยู่ที่เพียงรัฐแต่กระจายตัวอยู่ตามกลุ่มต่างๆ ในนิคมข้าว ซึ่งเป็น

การสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องของรัฐแบบพหุนิยม (Pluralism) ที่อำนาจการต่อรองหรืออำนาจการกำหนดนโยบายไม่ได้กระจุกตัวอยู่เพียงกลุ่มเดียว

3. ด้านการบังคับบทบาทอำนาจของรัฐเป็นเรื่องของการใช้อำนาจในเรื่องของการบังคับใช้อำนาจทางกฎหมายต่างๆ ของหน่วยงานรัฐหรือกฎหมายของแต่ละหน่วยงานของภาครัฐโดยในแนวคิดของ อนุสรณ์ ลีम्मณี อธิบายในเรื่องนี้ว่าเป็นบทบาทด้านการบริการพื้นฐาน (basic provision) ที่เป็นบทบาทในการสร้างระเบียบให้กับสังคมโดยการบังคับใช้กฎหมายและการรองรับกรรมสิทธิ์ต่างๆ ในสังคมรวมถึงการให้บริการด้านการคลังต่างๆ แก่สังคม ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดปรับผสมเพื่อให้เข้ากับบริบททางสังคมในเขตนิคมข้าวเพื่อสะท้อนอำนาจรัฐ ในทางของการบังคับใช้กฎหมายและบทลงโทษตามกฎหมายหรือกฎระเบียบทางสังคมซึ่งอาจจะแย้งกับงานแนวคิดเขียนของอนุสรณ์ ลีम्मณี เนื่องด้วยหน่วยงานภาครัฐที่ลงมาสู่พื้นที่นั้นเป็นการดำเนินกลไกรัฐในทางบังคับกับทางบริการแยกขาดออกจากกันอย่างเห็นได้ชัด ส่งผลให้แนวความคิดเรื่องบทบาทพื้นฐานของรัฐที่นำเอาการบริการพื้นฐานและการเอาสินค้าสาธารณะแยกขาดออกจากกันด้วย เพราะในพื้นที่เขตนิคมข้าวการดำเนินกลไกรัฐในส่วนของสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจกับการบังคับใช้กฎหมายนั้นแยกออกจากกัน อีกทั้งกลไกรัฐด้านการบังคับไม่มีปรากฏให้เห็น

4. ด้านควบคุมเป็นในเรื่องของการใช้อำนาจของหน่วยงานภาครัฐในส่วนของ การดำเนินงานสร้างความเป็นธรรมและควบคุมปริมาณของสารเคมีในการผลิต การควบคุมในการสร้างความเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันของเกษตรกรในเขตพื้นที่นิคมข้าววันั้น การกำหนดกฎหมายในการอยู่ร่วมกันของสังคมเพื่อเป็นการสร้างการบริหารของกลุ่มเกษตรกรและเป็นการให้อิสระแก่ชุมชนในการจัดการตนเองโดยที่รัฐไม่จำเป็นต้องเข้าไปใช้อำนาจในการควบคุมโดยกฎหมายหรืออำนาจเด็ดขาดตายตัว การใช้อำนาจของชุมชนเป็นเรื่องของการใช้ความสัมพันธ์กันในชุมชนในการควบคุมการใช้น้ำและเวรการจ่ายน้ำ สองคือการใช้กลไกควบคุมในเรื่องของการใช้สารเคมีในการผลิตนั้นรัฐได้ใช้การควบคุมผ่านสามทางด้วยกัน ได้แก่ ทางกลไกด้านการให้บริการหรือสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐผ่านทางกลุ่มเกษตรกร การอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรซึ่งก็เป็นอีกส่วนหนึ่งของกลไกรัฐด้านการให้บริการเหมือนกัน สามคือการควบคุมผ่านทางจัดการในรูปแบบของกลุ่มทางสังคมหรือชุมชนซึ่งทั้งสามทางนั้นเป็นการที่อำนาจรัฐร่วมมือกับอำนาจทางสังคมในการควบคุมสิ่งต่างๆ

บทบาทของหน่วยงานรัฐ กับ เขตนิคมการเกษตรข้าว ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ รงค์ บุญสวยขวัญ ที่กล่าวถึงกลไกรัฐในด้านการควบคุมว่าเป็นกลไกที่ใช้ในการควบคุมปริมาณผลผลิตการกำกับดูแลโดยผ่านการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ

5. **ด้านอุดมการณ์**เป็นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่ใช้รวมอยู่กับกลไกอื่นๆของหน่วยงานภาครัฐเป็นอีกกลไกหนึ่งที่ภาครัฐมีการแทรกแซงสังคมได้อย่างสมบูรณ์แบบโดยผ่านทางทำให้ความรู้แก่เกษตรกรเป็นการสร้างรูปแบบของความรู้ การเรียนรู้ที่แตกต่างออกไปจากเดิม เป็นกลไกหนึ่งของหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ร่วมกับกลไกอื่นๆ ของรัฐและช่วยในการเสริมสร้างอำนาจในการแทรกแซงสังคมของรัฐได้อย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รงค์ บุญสวยขวัญ เรื่องตัวชี้วัดทางสังคม : การศึกษาสภาวะทางสังคมเศรษฐกิจ เพื่อการบริหารจัดการลุ่มน้ำปากพนัง ผลว่าในช่วงที่สามของการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนังนั้นรัฐเข้ามาแทรกแซงทางการศึกษาโดยใช้กลไกด้านอุดมการณ์สูงส่งสังคมผ่านการศึกษาของคนในสังคมเริ่มตั้งแต่เด็ก ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ดำเนินงานตามกรอบนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมบางส่วนขาดตอนเป็นผลเสียให้กับเกษตรกร ดังนั้นกิจกรรมของรัฐทั้งสองส่วนจำเป็นต้องแยกออกจากกันแต่ยังคงไว้ซึ่งการบูรณาการร่วมกันในส่วนที่กลไกด้านวางแผนงาน
2. การดำเนินกิจกรรมของรัฐในส่วนต่างล้วนแล้วมีงบประมาณที่มาจากหน่วยงานของแต่ละส่วนและเป็นบที่ทางจังหวัดจัดสรรไว้ให้ส่งผลให้การทำงานและการดำเนินกิจกรรมขาดตอนไปมาก ดังนั้น ภาครัฐควรที่จะจัดทำบและกิจกรรมให้ไปด้วยกันได้ทั้งการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและการให้ความรู้พร้อมทั้งการติดตามผลอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนและเสริมสร้างให้กลไกต่างดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
3. ด้านนโยบายของรัฐส่วนกลางขาดการต่อเนื่อง เป็นผลมาจากการเปลี่ยนทีมบริหารหรือความไม่มั่นคงของการเมืองส่งผลมาสู่ความต่อเนื่องของนโยบายและกิจกรรมของหน่วยงานรัฐ เพราะการลงทุนในการทำระบบนิคมการเกษตรจะต้องเป็นการสร้างความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมไปเรื่อยๆ เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรมีความมั่นคง ทำให้งบประมาณที่ลงไปก่อนหน้านี้เสียประโยชน์พร้อมทั้งขาดการติดตามและดูแล ดังนั้นการกำหนดกรอบนโยบายในส่วนของการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจนและการต่อเนื่องของนโยบายจำต้องเกิดขึ้นต่อเนื่อง

4. ระบบกลุ่มของเกษตรกรโดยการบริหารงานกลุ่มนั้นหากกลุ่มใดมีการจัดการที่ดี และสม่ำเสมอจะเป็นผลดีต่อกลุ่มตนเอง แต่หากขาดการดำเนินกิจกรรมร่วมกันการทำงานจะขาดตอนเกิดความเสียหายต่อกลุ่มซึ่งเป็นการไร้ประโยชน์ ดังนั้นการส่งเสริมการบริหารงานกลุ่มจะต้องมีอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายใน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2552). รัฐ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา
- ณรงค์ บุญสวยชัย (2551). รายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัย “ตัวชี้วัดทางสังคม การศึกษา สภาวะทางสังคมเศรษฐกิจเพื่อการบริหารจัดการลุ่มน้ำปากพนัง. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2556). สารการเมือง. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก : <https://www.youtube.com/watch?v=QI-gN3PSsM0>. (วันที่สืบค้น 1 กันยายน 2558)
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2549). การเมืองการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 (2556) รายงานผลการดำเนินงานนิคมการเกษตรข้าว ปี 2553 ถึง ปี 2557
- อนุสรณ์ ลิ้มมณี. (2542). รัฐ สังคม และ การเปลี่ยนแปลง : การพิจารณาในเชิงอำนาจ และ เครือข่ายความสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ [ออนไลน์] สืบค้นจาก http://www.rid.go.th/royalproject/index.php?option=com_content&view=article&id=137:2009-05-24-07-10-36&catid=66:2009-05-04-07-29-58&Itemid=9